

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Arbetsgruppen för lärandemål, betyg och moduler
Claes Alexandersson och Stina Edqvist

2006-04-25
N22 4793/03

Handledning för kursplanerevidering med anledning av högskolereformen 2007

Innehåll

Inledning	s 3
Del 1 – Lärandemål	s 4
- Varför?	s 4
- Hur?	s 5
- Vilka?	s 6
Del 2 – Vad ska en kursplan innehålla?	s 7
Sammanfattning	s 9
Tips för vidare läsning	s 9
Bilaga 1a – ordlista utifrån Blooms taxonomi	s 10
Bilaga 1b – SOLO-taxonomi	s 11
Bilaga 2 – högskolelagens nivåbeskrivningar	s 12
Bilaga 3 – regeringens förslag till generella examensbeskrivningar	s 13
Bilaga 4 – förslag till mall för kursplaner	s 16

Inledning

I detta dokument ges vägledning för hur kursplaner skall upprättas. Dokumentet har tagits fram av arbetsgruppen för lärandemål, betyg och moduler¹ och behandlats i utbildningsrådets möte 2006-05-03 samt i rektorssammanträde 2006-05-15. Det vänder sig till alla inom GU som ansvarar för kursplaners utformning. Det har funnits, och kommer kanske även fortsättningsvis, att finnas skillnader mellan fakulteter/institutioner med avseende på hur kursplaner ställs upp, men i det stora arbete med kursplanerevidering som nu pågår finns på många håll behov av vägledning.

Föreliggande handledning har utformats med hänsyn till vad vi idag vet om Bologna-processen. Ett viktigt mål med Bologna är att skapa jämförbarhet mellan högre utbildning i de 40-tal länder som anslutit sig till processen. Utformningen av kursplaner är ett av de instrument som skall bidra till bättre jämförbarhet. Jämförbarheten skall underlätta rörligheten för studenter mellan och inom länder och möjligen även inom enskilda lärosäten.

En kursplan är ett juridiskt bindande dokument. Vad kursplanen skall innehålla regleras i högskoleförordningen. Kursplaner fyller flera funktioner. De har en juridisk funktion eftersom föreskrifter i kursplanen om t ex litteratur, former för examination och tillämpad betygsskala, tillsammans med lärarens tjänsteställning, utgör grund för myndighetsutövning mot studenter, särskilt rätten/skyldigheten att bedöma/examinera. De är formellt nödvändiga för att en kurs skall kunna placeras i studiedokumentationssystemet (Ladok). Fastställande av kursplaner sker (efter granskning) i behöriga organ och fakulteter/institutionen åtar sig därmed ett ansvar för kursen som sträcker sig utöver den enskilda läraren/kursledaren.

Kursplaner har även kommunikativa funktioner gentemot lärare, avnämare och studenter. De skall ge vägledning åt lärare som medverkar i kursen och till lärare i senare kurser. Blivande arbetsgivare har via kursplanen möjlighet att informera sig om studiernas innehåll. Studenternas intresse är ofta kopplat till vilken vikt respektive institution lägger vid att presentera och diskutera kursplanen. Detta gäller naturligtvis även vilken del av kursplanen som ter sig mest angelägen för studenten. Parternas intresse för kursplaner och dess olika delar är - och kommer att vara - kopplat till deras informationsvärde. Genom att kursplaner från 2007 ska ange mål i form av lärandemål kan den kommunikativa funktionen öka.

Denna handledning innehåller två delar. I den första delen ligger tyngdpunkten på utformningen av lärandemål. Den andra ger anvisningar som syftar till att tillgodose de juridiskt och formellt betingade kraven.² Avslutningsvis skall framhållas att anpassningen till Bolognaprocessen är ett omfattande åtagande som nu befinner sig i inledningsskedet. De förändringar som behandlas i del I kräver långsiktigt arbete för att få genomslag i undervisningen. Revidering av kursplanerna behöver emellertid göras tämligen omgående för

---

¹ I arbetsgruppen ingår Claes Alexandersson, Ulf Dalnäs, Stina Edqvist, Anna Fernlund, Lars Gunnarsson, Evelyn Hermansson, Magnus Karlsteen, Catharina Langendorf, Angelica Schneider Larsson, Marie Lumsden, Thomas Lundqvist, Anna Nordling, Ulla Runesson och Kristina Ullgren.

² Detta dokument har arbetats fram med utgångspunkt från Åsa Lindberg-Sands presentation "Learning outcomes – for good, for bad and for the future...", Uppsala universitets dokument "Mål uttryckta som förväntade studieresultat – en vägledning", Lena Adamsons, Rosalind Duhs och Stefan Ekecrantz skrift "Bolognaprocessen vid SU: Att arbeta med lärandemål och betygssättning" och UFL:s riktlinjer för kursplaner. Flera formuleringar är lånade från dessa dokument, men detta har inte alltid angivits eftersom alltför många hänvisningar försvårar läsningen.

att vara färdiga att träda i kraft 1 juli 2007, då Sverige, enligt riksdagsbeslut, skall ha genomfört nödvändiga förändringar.

Del I – Lärandemål

Anpassningen av kursplaner till Bologna-processen innebär att kursplanerubriken ”Kursens mål/syfte” skall ersättas av rubriken ”Kursens lärandemål”. Där anges vad studenterna skall kunna (göra) efter genomförd kurs.

För att ange lärandemål krävs dels att någon, lämpligen kursledaren, har överblick över vad studenterna förväntas lära sig under en kurs. För att undvika överlappningar eller luckor, utformas lärandemålen för en kurs i relation till föregående och efterföljande kurser samt i överensstämmelse med målen på examensnivå.

Det finns ännu ingen auktoritativ svensk översättning av intended learning outcomes. I väntan på att en språklig praxis utvecklar sig föreslår vi att GU använder beteckningen lärandemål och följande definition:

”formuleringar som tillsammans uttrycker vad en student förväntas kunna, förstå, förhålla sig till och/eller vara kapabel att utföra vid slutet av en viss studieperiod.”

Varför?

Studier av undervisning inom högre utbildning visar att lärare lägger mycket tid på att förmedla stoffet och att därefter kontrollera studenternas prestationer. En mindre andel av tiden används till att förklara vad som förväntas av studenten. En av de förändringar, med anledning av Bologna-processen, som är mest påtaglig för den enskilde läraren, handlar om att klargöra vad studenten förväntas lära sig. I korthet innebär den att kursplanen skall ange vad studenten förväntas kunna efter genomförd kurs. Det är väl dokumenterat genom olika undersökningar att den student, som är införstådd med vilka krav som ställs, presterar bättre.

Bologna-processen är alltså på många sätt en pedagogisk reform. Det handlar om att övergå från ett lärarcentrerat till ett mer studentcentrerat och målfokuserat synsätt inom den högre utbildningen. Istället för att utgå från en litteraturlista eller det stoff läraren vill förmedla, utgår arbetet från vad studenten ska kunna när kursen är klar. Därefter bestäms examinationsformer och slutligen undervisningsformer och litteratur. Genom att målen tydliggörs kan studenten hela kursen inrikta sig på dem, och inte undra över vilka krav som ställs på tentan. För vissa lärare är detta redan ett välkänt arbetssätt, medan det utgör en nyhet för andra.

Lärandemål har även andra användningsområden utöver den pedagogiska planeringen av en enskild kurs. När vi får kvalitativa examenskrav (i skrivande stund på remiss från regeringen, se bilaga 3), är det utifrån de lärandemål som står i kursplanerna som bedömningen ska göras om en student uppfyller examenskraven. Exempelvis står i förslaget till kandidatexamen att en student för kandidatexamen ska ”visa förmåga att muntligt och skriftligt redogöra för och diskutera information, problem och lösningar i dialog med olika målgrupper”. För att få en kandidatexamen måste någon kurs i utbildningen ha ett lärandemål som relaterar till detta.

Lärandemål ska alltså användas för examination, kvalitetssäkring och tillgodoräknanden. Examinationen bör förstås inriktas på att undersöka om studenterna når upp till de lärandemål som finns, vilket gör att examinationsformerna kan behöva ses över. Kvalitetssäkring och utvärdering av kurser och examina kommer i allt högre grad att utgå från om lärandemålen

uppnås. Vid tillgodoräknande av andra svenska eller utländska utbildningen ska jämförelsen göras utifrån de lärandemål som studenten har med sig. Utöver detta kan lärandemål vara informativa för de studenter som överväger att söka en viss utbildning.

Hur?

Lärandemål formuleras för delmoment, enskilda kurser, för olika examina och för de olika nivåerna (cyklerna) inom den högre utbildningen. På sikt kan lärandemålen bli det instrument som synliggör den planerade innehållsliga kumulativiteten och bredden i en students utbildningsgång. Progressionen mellan kurser och nivåer ska med andra ord synas i formuleringen av lärandemålen, exempelvis genom högre krav på självständighet och ökande komplexitet. De skall även kommunicera vad studenten kan till andra utbildningsinstitutioner i Sverige och andra länder som anslutit sig till Bologna-processen.

Det vanliga är att varje kurs har ett flertal lärandemål. Det förekommer även rekommendationer om vilket antal som är lämpligt (ca 5 – 8). Antalet torde dock bli en sekundär fråga om man börjar med att tänka igenom vad man vill att studenten skall kunna efter avslutad kurs. Viktigare än antalet mål är att de tillsammans beskriver helheten i kursen. Sammansättningen av lärandemål i en kursplan är därför lika betydelsefull som formuleringen av enskilda lärandemål.

Ett försök till formell beskrivning av hur man skriver lärandemål är att ett välkonstruerat lärandemål vanligen innefattar

- ett verb som anger vad studenten ska kunna göra vid studieperioden slut (exempelvis redogöra för, analysera, konstruera, värdera, utföra – se fler exempel i bilaga 1),
- ett eller flera ord som bestämmer innehållet i studenten handlande (exempelvis teorier om lärande, samhällets förändringar, Marx filosofi, kognitiv beteendeterapi), och
- ett eller flera ord om anger kvaliteten i det som studenten förväntas kunna eller göra (exempelvis självständigt, utförligt, översiktligt).

Det ska tydligt framgå att studenten är den aktiva parten genom formuleringar som ”efter avslutad kurs ska studenten...”.

En vanlig fråga om lärandemål är hur konkreta de ska vara. Lärandemål ska inte bara finnas för kurser, utan även för examina (examensbeskrivningarna) och delmoment (om examinationen sker uppdelat och inte för hela kursen). En examensbeskrivning är inte bara summan av alla de lärandemål som en student har med sig, utan sammanfattar dem på en högre abstraktionsnivå. På motsvarande sätt kan lärandemål för delmoment vara mer detaljerade än lärandemål för hela kurser. Det är svårt att ange en lagom nivå, utan rekommendationen är att jämföra med andra, närliggande kurser.

När man formulerar lärandemål, bör man tänka på att de ska uttryckas på tröskelnivån, alltså gränsen för vad som krävs för att få godkänt på kursen. Det vore förstås roligare att beskriva vad man önskar att alla studenter i den bästa av världar ska lära sig under kursen, men då förlorar man kopplingen till examination och examen. Alla lärandemål ska vara mätbara/bedömningsbara och bör också examineras, så att studenter, lärare och arbetsgivare vet att studenter med godkänt på kursen verkligen har nått upp till kraven (det behöver dock inte ske genom en exakt mätning av varje lärandemål för sig, utan kan ske genom en samlad bedömning). För att inte bara lärarna ska förstå vad som menas med målen är det viktigt att de formuleras så att de kan begripas av de studenter som söker kursen. Samtidigt är det en illusion att tro att studenten initialt förstår lärandemålen på samma sätt som läraren.

Att formulera lärandemål för en kurs är ett pedagogiskt arbete. Kursansvariga blir nyckelpersoner, men det är samtidigt viktigt att de inte bara ser till den egna kursen, utan till utbildningens helhet. Detta är svårt, särskilt som många utbildningar fortfarande är på planeringsstadiet, men vi vill framhäva att lärandemål i en kursplan inte är huggna i sten. Kursplaner kan revideras, när vanan att formulera lärandemål och kunskapen om andras kurser har ökat. Vi vill också påpeka att diskussioner om lärandemål i lärarlag och med studenter och andra intressenter är nödvändiga.

Vilka?

Vad förväntas då studenten kunna efter avslutad kurs? I förslagen till examensbeskrivningar (se bilaga 3) delar regeringen in lärandemål i tre olika kategorier; kunskap och förståelse, färdighet och förmåga samt värderingsförmåga och förhållningssätt. Kunskap och förståelse innefattar kunskaper inom det huvudsakliga området för utbildningen, exempelvis faktakunskaper och kunskaper om teorier, och metodkunskap. Färdigheter och förmåga inbegriper analys, problemlösning och kommunikation. Med värderingsförmåga och förhållningssätt menas insikter rörande etik och vetenskapens roll i samhället och förmåga att själv utveckla sin kunskap.

Lärandemål kan också delas in i ämnesspecifika och icke ämnesspecifika mål. På engelska kallas de senare transferable eller generic skills. Denna indelning visar på att studenter i sin utbildning ska lära sig mycket som inte nödvändigtvis är knutet till det egna ämnet, kunskaper som är en viktig del av utbildningen. Det kan exempelvis vara att kunna arbeta i grupp, söka, samla, värdera och kritiskt tolka relevant information, analys och problemlösningsförmåga, skriftlig och muntlig kommunikation, och så vidare.

Alla kurser behöver förstås inte ha som mål att studenterna ska få kunskaper och förmågor av alla slag, utan det är fullt möjligt att kurser har olika inriktning. En del kurser kanske inte alls inriktar sig mot de mål som finns i examensbeskrivningarna, utan har helt andra mål. Därför behöver inte heller examensbeskrivningarnas rubriker finnas med i kursplaner. Däremot ska en student uppfylla alla mål som står i examensbeskrivningen för att få en examen, vilket gör att formuleringarna bör jämföras med nationella regleringar i högskolelag och högskoleförordning (se bilaga 2 och 3), och gärna även med formuleringarna för liknande kurser i landet och internationellt. Det senare får dock ses i ett långsiktigt perspektiv.

Del 2 – Vad ska en kursplan innehålla?

En kursplan ska besvara frågorna ”vad?” och ”hur?”. Vad en kursplan ska innehålla regleras i högskoleförordningen (6 kap 6-7 §§). Eftersom regeringen ännu inte fastställt den nya högskoleförordningen (sker i juni), är nedanstående förslag till mall preliminärt. Mallen innefattar allt det som omnämns i förslaget till högskoleförordning, men uppdelningen i olika punkter skiljer sig något. Det allra mesta av informationen i mallen är obligatorisk att ange enligt högskoleförordningen, men det är förstås möjligt för en utbildningsanordnare att ge mer information än vad som krävs i mallen. En layoutad version av förslaget finns som bilaga 4.

Sidhuvud – ange att kursen ges vid Göteborgs universitet, ansvarig fakultetsnämnd eller motsvarande, ansvarig institution samt kurskod.

Rubrik – ange kursens benämning (max 120 tecken), kursens benämning på engelska och antal högskolepoäng som kursen omfattar. Ange även om kursen är på grund- eller avancerad nivå.

1. *Fastställande* – ange nämnd/motsvarande som fastställt kursplanen, datum för fastställandet, när kursplanen eller en ändring av den ska börja gälla samt de övergångsregler och övriga föreskrifter som behövs. Ange även utbildningsområde.

2. *Inplacering* – ange kursens inplacering i utbildningssystemet genom dess fördjupning i relation till examen. Ange även om kursen är en fristående kurs, eller kan läsas inom ramen för ett program.

3. *Förkunskaper* – ange vilka förkunskaper som krävs för att få tillträde till kursen. Om det krävs tidigare kurser, ange hur stor del av den tidigare kursen som ska vara godkänd för att få tillträde till kursen. Ange även andra behörighetsvillkor. Begreppet ”motsvarande kunskaper” bör anges.

4. *Kursens lärandemål* – ange kursens mål i form av lärandemål, dvs vilka examinerbara mål studenten ska klara av för att bli godkänd på kursen. Ange lärandemål inom kategorierna kunskap och förståelse, färdighet och förmåga samt värderingsförmåga och förhållningssätt. Använd gärna formuleringen ”Efter avslutad kurs ska studenten...”

5. *Innehåll* – beskriv kursinnehållet i korthet. Ange om kursen är indelad i delmoment, och precisera i så fall delmomentens namn, innehåll och omfattning i högskolepoäng.

6. *Litteratur* – ange kurslitteratur (även ungefärligt sidantal) och i förekommande fall andra läromedel. Det är lämpligt att detta görs i en bilaga, eftersom litteraturlistor ofta revideras. Ange då en hänvisning.

7. *Former för bedömning* – ange formerna för examination samt eventuella obligatoriska moment med krav på närvaro för godkänt resultat. Ange att studenten har rätt till byte av examinator efter att ha underkänts två gånger på samma examination, om det är praktiskt möjligt, att begäran om byte av examinator ska vara skriftlig och till vem begäran ska ställas. Ange om antalet tillfället för prov eller praktik- eller motsvarande utbildningsperioder för att bli godkänd är begränsade.

8. *Betyg* – ange de betygsgrader som används. I normalfallet omfattar detta betygsgraderna Underkänd (U), Godkänd (G) och Väl godkänd (VG). Annan betygsskala förutsätter dispens av rektor. Finns fasta kriterier för betygen G och VG, ska dessa anges. Ange om och hur studenter kan begära att få betyg översatta till ECTS-betyg.

9. *Kursvärdering* – beskriv hur kursvärderingen går till och hur kvalitetsbrister behandlas.

10. *Övrigt* – ange övriga krav, förutsättningar och villkor som inte tidigare nämnts. Som exempel kan nämnas om kursmoment medför utlandsvistelse, om i kursen ingår för studenten kostsamma moment och eventuella obligatoriska moment. Om undervisningsspråket är annat än svenska bör det anges.

Sammanfattning

Anpassningen av kursplaner till Bologna-processen innebär att rubriken ”Kursens mål/syfte” i kursplanen skall ersättas av rubriken ”Kursens lärandemål”. Där anges vad studenterna skall kunna (göra) efter genomförd kurs. Kursplanen kan därmed få en starkare funktion när det gäller att informera studenterna om vad de skall lära sig.

Lärandemålen kan indelas i ämnesspecifika och icke ämnesspecifika. Exempel på icke ämnesspecifika lärandemål är självständighet, skriftlig och muntlig kommunikation, kritisk och argumenterande förmåga, informationssökning etc. Ämnesspecifika mål indelas i kunskaper och färdigheter, det vill säga vad studenten skall kunna respektive vad studenten skall kunna göra.

För att ange lärandemål krävs dels att någon, lämpligen kursledaren, har överblick över vad studenterna förväntas lära sig under en kurs. För att undvika överlappningar eller luckor, bör lärandemålen för en kurs utformas i relation till föregående och efterföljande kurser samt i överensstämmelse med målen på examensnivå.

En annan aspekt av denna förändring är, att det är lärandemålen som skall examineras. Ytterligare en aspekt är att uppnåendet av lärandemålen skall vara grund för kvalitetsarbete inom institutionen.

Tips för vidare läsning

Bologna-processen presenteras på GU:s hemsida www3.gu.se/bologna med både formella dokument och internationella länkar.

Stockholms universitetspedagogiska centrum har många dokument om hur man arbetar med lärandemål på sin hemsida <http://www.upc.su.se/bologna/>

Lunds universitet har flera användbara dokument om nivåbestämning och kvalitetssäkring på hemsidan <http://www.lu.se/o.o.i.s/2478>

Mål uttryckta som förväntade studieresultat – en vägledning från Uppsala universitet innehåller ”typexempel” på lärandemål för disciplinerna statsvetenskap, biologi, sjuksköterskeprogrammet, apotekar- och receptarieprogrammet samt teknisk fysik med materialvetenskap inom civilingenjörsprogrammet.

<http://info.uu.se/uadm/dokument.nsf/sidor/E27BADE5056CD9ECC1256F5D004B487F?OpenDocument>

I Tuning-projektet har ett flertal europeiska universitet samverkat för att skriva kursplaner för disciplinerna företagsekonomi, kemi, geologi, pedagogik, europastudier, historia, matematik, omvårdnad och fysik. Läs mer i *Tuning Educational Structures in Europe. Universities' contribution to the Bologna process. Final Report. Pilot Project – Phase 2*. Rapporten innehåller också en mängd användbara referenser och länkar.

http://www.tuning.unideusto.org/tuningeu/index.php?option=com_docman&Itemid=59&task=view_category&catid=19&order=dmdate_published&ascdesc=DESC

European Credit Transfer System Users' Guide innehåller komplett info om ECTS-systemet och hur kurser/utbildningar skall beskrivas vid ansökan om ackreditering)

http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/ects/index_en.html

Bilaga 1a

Ordlista utifrån Blooms taxonomi

Stöd vid formulering av (ämnesspecifika) lärandemål.

1956 publicerade B S Bloom Taxonomy of Educational Objectives. Handbook 1: Cognitive Domain. I samband med Bologna-processen har Bloom fått en liten renässans eftersom han bidrar med ett ordförråd som kan användas vid formuleringen av ämnesspecifika lärandemål. (Översättning, K El Gaidi).

Lärandemål som handlar om bedömning anges genom verben:

Värdera, Jämföra, Kontrastera, Argumentera, Motivera, Bevisa, Kritisera, Försvara, Förklara, Relatera, Ta ställning,

Lärandemål som handlar om minneskunskaper anges genom verben:

Definiera, Nämna, Lista, Upprepa, Ange, Markera, Välja, Recitera, Beskriva

Lärandemål som handlar om förståelse anges genom verben:

Förklara, Sammanfatta, Försvara, Förutse, Skilja, Utveckla, Generalisera, Exemplifiera, Använda

Lärandemål som handlar om att analysera anges genom verben:

Identifiera, Urskilja, Relatera, Indela, Sortera, Differentiera, Illustrera, Separera, Skissera

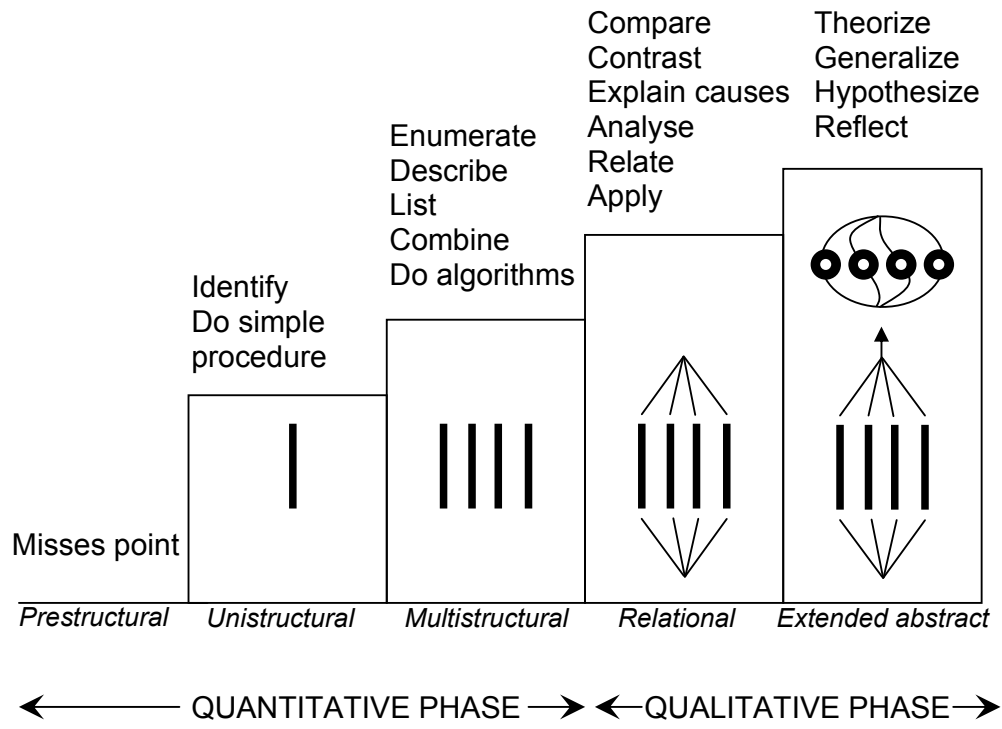
Lärandemål som handlar om att syntetisera anges genom verben:

Kategorisera, Kombinera, Sammanställa, (Re)konstruera, Framställa, Planera, Organisera, Utarbeta, Relatera, Skapa, Sammanfatta

Lärandemål som handlar om tillämpning anges genom verben:

Beräkna, Bevisa, Producera, Visa, Lösa, Använda, Modifiera, Verkställa, Relatera, Förbereda, Montera

SOLO: Structure of the Observed Learning Outcome (Biggs & Collis)

¹Biggs, J. (1999) Teaching for quality learning at university. SRHE and Open University Press

Bilaga 2

Högskolelagens nivåbeskrivningar

(SFS 2006:173)

1 kap, 7 §

Utbildningen skall ges på

- grundnivå,
- avancerad nivå, och
- forskarnivå.

8§

Utbildning på grundnivå skall väsentligen bygga på de kunskaper som eleverna får på nationella eller specialutformade program i gymnasieskolan eller motsvarande kunskaper. Regeringen får dock medge undantag när det gäller konstnärlig utbildning. Utbildning på grundnivå skall utveckla studenternas

- förmåga att göra självständiga och kritiska bedömningar,
- förmåga att självständigt urskilja, formulera och lösa problem, och
- beredskap att möta förändringar i arbetslivet.

Inom det område som utbildningen avser skall studenterna, utöver kunskaper och färdigheter, utveckla förmåga att

- söka och värdera kunskap på vetenskaplig nivå,
- följa kunskapsutvecklingen, och
- utbyta kunskaper även med personer utan specialkunskaper inom området.

9§

Utbildning på avancerad nivå skall väsentligen bygga på de kunskaper som studenterna får inom utbildning på grundnivå eller motsvarande kunskaper. Utbildning på avancerad nivå skall innebära fördjupning av kunskaper, färdigheter och förmågor i förhållande till utbildning på grundnivå och skall, utöver vad som gäller för utbildning på grundnivå,

- ytterligare utveckla studenternas förmåga att självständigt integrera och använda kunskaper,
- utveckla studenternas förmåga att hantera komplexa företeelser, frågeställningar och situationer, och
- utveckla studenternas förutsättningar för yrkesverksamhet som ställer stora krav på självständighet eller för forsknings- och utvecklingsarbete.

9 a §

Utbildning på forskarnivå skall väsentligen bygga på de kunskaper som studenterna får inom utbildning på grundnivå och avancerad nivå eller motsvarande kunskaper. Utbildning på forskarnivå skall, utöver vad som gäller för utbildning på grundnivå och på avancerad nivå, utveckla de kunskaper och färdigheter som behövs för att självständigt kunna bedriva forskning.

10 a §

Examina skall avläggas på grundnivå, avancerad nivå eller forskarnivå. Regeringen meddelar föreskrifter om vilka examina som får avläggas och på vilken nivå de skall avläggas.

Bilaga 3

Regeringens förslag till generella examensbeskrivningar

Kandidatexamen

Omfattning

Kandidatexamen uppnås efter att studenten fullgjort kursfordringar om 180 högskolepoäng med viss inriktning som varje högskola själv bestämmer, varav minst 90 högskolepoäng skall avse fördjupning inom det huvudsakliga området för utbildningen.

Mål

Kunskap och förståelse

För kandidatexamen skall studenten

- visa kunskap och förståelse inom det huvudsakliga området för utbildningen, inbegripet kunskap om områdets vetenskapliga grund, kunskap om tillämpliga metoder inom området, fördjupning inom någon del av området samt orientering om aktuella forskningsfrågor.

Färdighet och förmåga

För kandidatexamen skall studenten

- visa förmåga att samla och kritiskt tolka relevant information i en problemställning samt kritiskt diskutera företeelser, frågeställningar och situationer,
- visa förmåga att självständigt identifiera, formulera och lösa problem samt genomföra uppgifter inom givna tidsramar,
- visa förmåga att muntligt och skriftligt redogöra för och diskutera information, problem och lösningar i dialog med olika målgrupper, och
- visa sådan färdighet som fordras för att självständigt arbeta inom det område som utbildningen avser.

Värderingsförmåga och förhållningssätt

För kandidatexamen skall studenten

- visa förmåga att inom det huvudsakliga området för utbildningen göra bedömningar med hänsyn till relevanta vetenskapliga, samhälleliga och etiska aspekter,
- visa insikt om kunskapens roll i samhället och om människors ansvar för hur den används, och
- visa förmåga att identifiera sitt behov av ytterligare kunskap och att utveckla sin kompetens.

Självständigt arbete

För kandidatexamen skall studenten inom ramen för kursfordringarna ha fullgjort ett självständigt arbete (examensarbete) om minst 15 högskolepoäng inom det huvudsakliga området för utbildningen.

Övrigt

För kandidatexamen med viss inriktning skall också gälla de preciserade krav som varje högskola själv bestämmer inom ramen för kraven i denna examensbeskrivning.

Magisterexamen

Omfattning

Magisterexamen uppnås efter att studenten fullgjort kursfordringar om 60 högskolepoäng med viss inriktning som varje högskola själv bestämmer, varav minst 30 högskolepoäng skall avse fördjupning inom det huvudsakliga området för utbildningen. Därtill ställs krav på avlagd kandidatexamen, konstnärlig kandidatexamen, yrkesexamen om minst 180 högskolepoäng eller motsvarande utländsk examen.

Undantag från kravet på en tidigare examen får göras för en student som antagits till utbildningen till magisterexamen utan att ha haft grundläggande behörighet i form av en examen på grundnivå, som omfattar minst 180 högskolepoäng, eller motsvarande utländsk examen.

Mål

Kunskap och förståelse

För magisterexamen skall studenten

- visa kunskap och förståelse inom det huvudsakliga området för utbildningen, inbegripet såväl överblick över området som fördjupade kunskaper inom vissa delar av området samt insikt i aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete, och
- visa fördjupad metodkunskap inom det huvudsakliga området för utbildningen.

Färdighet och förmåga

För magisterexamen skall studenten

- visa förmåga att integrera kunskap samt att analysera, bedöma och hantera komplexa företeelser, frågeställningar och situationer, även med utgångspunkt i begränsad information,
- visa förmåga att självständigt identifiera och formulera frågeställningar samt att planera och med adekvata metoder genomföra kvalificerade uppgifter inom givna tidsramar,
- visa förmåga att muntligt och skriftligt klart redogöra för och diskutera sina slutsatser och den kunskap och de argument som ligger till grund för dessa i dialog med olika målgrupper, och
- visa sådan färdighet som fordras för att delta i forsknings- och utvecklingsarbete eller arbeta i andra kvalificerade sammanhang.

Värderingsförmåga och förhållningssätt

För magisterexamen skall studenten

- visa förmåga att inom det huvudsakliga området för utbildningen göra bedömningar med hänsyn till relevanta vetenskapliga, samhällsliga och etiska aspekter samt visa medvetenhet om etiska aspekter på forsknings- och utvecklingsarbete,
- visa insikt om vetenskapens möjligheter och begränsningar, dess roll i samhället och människors ansvar för hur den används, och
- visa förmåga att identifiera sitt behov av ytterligare kunskap och att ta ansvar för sin kunskapsutveckling.

Självständigt arbete

För magisterexamen skall studenten inom ramen för kursfordringarna ha fullgjort ett självständigt arbete (examensarbete) om minst 15 högskolepoäng inom det huvudsakliga området för utbildningen.

Övrigt

För magisterexamen med viss inriktning skall också gälla de preciserade krav som varje högskola själv bestämmer inom ramen för kraven i denna examensbeskrivning.

Masterexamen

Omfattning

Masterexamen uppnås efter att studenten fullgjort kursfordringar om 120 högskolepoäng med viss inriktning som varje högskola själv bestämmer, varav minst 60 högskolepoäng skall avse fördjupning inom det huvudsakliga området för utbildningen. Därtill ställs krav på avlagd kandidatexamen, konstnärlig kandidatexamen, yrkesexamen om minst 180 högskolepoäng eller motsvarande utländsk examen.

Undantag från kravet på en tidigare examen får göras för en student som antagits till utbildningen till masterexamen utan att ha haft grundläggande behörighet i form av en examen på grundnivå, som omfattar minst 180 högskolepoäng, eller motsvarande utländsk examen.

Mål

Kunskap och förståelse

För masterexamen skall studenten

- visa kunskap om och förståelse inom det huvudsakliga området för utbildningen, inbegripet såväl brett kunnande inom området som väsentligt fördjupande kunskaper inom vissa delar av området samt fördjupad insikt i aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete, och
- visa fördjupad metodkunskap inom det huvudsakliga området för utbildningen.

Färdighet och förmåga

För masterexamen skall studenten

- visa förmåga att kritiskt och systematiskt integrera kunskap samt att analysera, bedöma och hantera komplexa företeelser, frågeställningar och situationer, även med utgångspunkt i begränsad information,
- visa förmåga att kritiskt, självständigt och kreativt identifiera och formulera frågeställningar samt att planera och med adekvata metoder genomföra kvalificerade uppgifter inom givna tidsramar och därigenom bidra till kunskapsutvecklingen samt visa förmåga att utvärdera detta arbete,
- visa förmåga att i såväl nationella som internationella sammanhang muntligt och skriftligt klart redogöra för och diskutera sina slutsatser och den kunskap och de argument som ligger till grund för dessa i dialog med olika målgrupper, och
- visa sådan färdighet som fordras för att delta i forsknings- och utvecklingsarbetet eller självständigt arbeta i andra kvalificerade sammanhang.

Värderingsförmåga och förhållningssätt

För masterexamen skall studenten

- visa förmåga att inom det huvudsakliga området för utbildningen göra bedömningar med hänsyn till relevanta vetenskapliga, samhälleliga och etiska aspekter samt visa medvetenhet om etiska aspekter på forsknings- och utvecklingsarbete,
- visa insikt om vetenskapens möjligheter och begränsningar, dess roll i samhället och människors ansvar för hur den används, och
- visa förmåga att identifiera sitt behov av kunskap och att ta ansvar för sin kunskapsutveckling.

Självständigt arbete

För masterexamen skall studenten inom ramen för kursfordringarna ha fullgjort ett självständigt arbete (examensarbete) om minst 30 högskolepoäng inom det huvudsakliga området för utbildningen. Om studenten inom ramen för kursfordringarna för en examen på avancerad nivå eller motsvarande utländsk examen redan har fullgjort ett examensarbete om minst 15 högskolepoäng, skall examensarbetet omfatta minst 15 högskolepoäng.

Övrigt

För masterexamen med viss inriktning skall också gälla de preciserade krav som varje högskola själv bestämmer inom ramen för kraven i denna examensbeskrivning.

Doktorsexamen

Omfattning

Doktorsexamen uppnås efter att doktoranden fullgjort en utbildning om 240 högskolepoäng inom ett ämne.

Mål

Kunskap och förståelse

För doktorsexamen skall doktoranden

- visa brett kunnande inom och en systematisk förståelse av forskningsområdet samt djup och aktuell specialistkunskap inom en avgränsad del av forskningsområdet, och
- visa förtrogenhet med vetenskaplig metodik i allmänhet och med det specifika forskningsområdets metoder i synnerhet.

Färdighet och förmåga

För doktorsexamen skall doktoranden

- visa förmåga till vetenskaplig analys och syntes samt till självständig kritisk granskning och bedömning av nya och komplexa företeelser, frågeställningar och situationer,
- visa förmåga att kritiskt, självständigt, kreativt och med vetenskaplig noggrannhet identifiera och formulera frågeställningar samt att planera och med adekvata metoder bedriva forskning och andra kvalificerade uppgifter inom givna tidsramar och att granska och värdera sådant arbete,
- med en avhandling visa sin förmåga att genom egen forskning lämna ett väsentligt bidrag till kunskapsutvecklingen,
- visa förmåga att i såväl nationella som internationella sammanhang muntligt och skriftligt med auktoritet presentera och diskutera forskning och forskningsresultat i dialog med det vetenskapliga samhället och samhället i övrigt,
- visa förmåga att identifiera behov av ytterligare kunskap, och
- visa förutsättningar för att inom såväl forskning och utbildning som i andra kvalificerade professionella sammanhang bidra till samhällets utveckling och att stödja andras lärande.

Värderingsförmåga och förhållningssätt

För doktorsexamen skall doktoranden

- visa intellektuell självständighet och vetenskaplig redlighet samt förmåga att göra forskningsetiska bedömningar, och
- visa fördjupad insikt om vetenskapens möjligheter och begränsningar, dess roll i samhället och människors ansvar för hur den används.

Vetenskaplig avhandling

För doktorsexamen skall doktoranden ha fått en vetenskaplig avhandling (doktorsavhandling) om minst 120 högskolepoäng godkänd.

Övrigt

För doktorsexamen med viss inriktning skall också gälla de preciserade krav som varje högskola själv bestämmer inom ramen för kraven i denna examensbeskrivning.

